román körökben is nagy tiszteletnek örvendõ, a román irodalom, nyelvészet és történelem búvára, aki Nicolae Iorga által, Valenii de Munte–n szervezett nyári egyetem állandó elõadója volt, késõbb a gyulafehérvári római katolikus teológián tanított, Kende János, a piarista rend tagja, magyar, német, francia szakos tanár; Barkóvszky Róza a könyvvitel tanára, Dr. Szigetiné Miske Piroska a közgazdaságtan tanára. De sorolhatnánk tovább a nagytekintélynek örvendõ tanárok sorát.

A Marianum, felsõkereskedelmi leányiskola, mind az összes többi egyházi iskolák mindegyike, 1948-ig az egész tanügy államosításáig mûködött. Az épületet a Bolyai Tudományegyetem irodalom-, nyelv- és történettudományi kara vette át. Az épületben, jelenleg a Babes-Bolyai Tudományegyetem filológia kara mûködik.

**Dr. Kerekes Jenõ**

# A nagyváradi magyarnyelvû kereskedelmi középiskolák történetébõl

Az erdélyi magyar kereskedelmi szakoktatásban Nagyvárad úttörõnek tekinthetõ.

Kereskedelmi Akadémia néven Nagyváradon 1888-89-es tanévben indult be elõször a Propper N. János alakította magánjellegû felsõ kereskedelmi iskola. Kilenc év nehézkes mûködés után az iskola fenntartási gondjait a nagyváradi kereskedõket tömörítõ Kereskedelmi Csarnok vállalta magára. Ettõl kezdve az iskola lendületesen mûködött, különös tekintettel, hogy az iskola fenntartásához a magyar állam hatásosan hozzájárult. Az iskola fejlõdését bizonyítja, hogy az iskola létezésének az 1913-ban megtartott 25 éves évforduló alkalmából az iskola olyan növendéklétszámot ért el, hogy minden osztály párhuzamos osztályokkal mûködött és a következõ iskolai évtõl kezdõdõen szükségessé vált a felsõ kereskedelmi leányiskola megnyitása.[1]

A iskola a háborús nehézségek ellenére is mûködött, azonban a békekötés után csupán az 1922/23-as iskolai évben folyt utoljára magyarul az oktatás. Ettõl kezdve kénytelenek voltak áttérni a román nyelvû oktatásra, azonban a Nagyváradi Kereskedelmi Csarnok erõfeszítésének köszönhetõen, kisebbségi iskolaként, tovább mûködött, s fenntartották a magyar nyelvet mint tantárgyat. Közben, a román állam (1927) létrehozta a konkurens román állami kereskedelmi iskolát, amely párhuzamosan mûködött a régivel 1938-ig, amikor megszûntették irredentizmus címen a Kereskedelmi Csarnokot s így, támasz nélkül, megszûnt a régi kereskedelmi iskola is[2].

1940. szeptemberében a magyar állam, a régi társulati kereskedelmi iskola folytatásaként, szétválasztva fiú és leány tagozatra, a román állami iskolát átvette. Ez az iskola magyar és román tagozattal nyílt meg, azonban 1941-ben létszámhiány miatt a román nyelvû oktatás megszûnt. Ebben az évben létrehozták a fiúk számára a Nagyváradi Magyar Királyi Állami „Baross Gábor" Kereskedelmi középiskolát, Bartsch Sándor igazgatása alatt és a Nagyváradi Magyar Királyi Állami „Zrinyi Ilona" Kereskedelmi Leányközépiskolát, Harasztos Imre igazgatósága alatt. A két iskola keretében felnõttoktatás is folyt.

A kereskedelmi szakoktatás elõzményeire és több mint negyvenéves mûködésének hagyományaira alapozva Nagyváradon gyorsan kialakult a kereskedelmi oktatásnak egy igen erõs központja. Az iskolaszervezéssel párhuzamosan kialakultak az öntevékeny iskolai szervezõdések is. Az általános mûveltség kiegészítésére és a szakismeretek elmélyítésére létesítették a „Baross Gábor Ifjúsági Önképzõkört", megalakult a cserkészcsapat, az Ifjúsági „Vörös Kereszt és a Sport Kör. Külön tanári és külön ifjúsági könyvtár mûködött. Az ifjúsági könyvtár értékes adományokkal gazdagodott. A legjelentõsebb százkötetes ajándék-könyvsorozatot a nyiregyházi gr. Széchenyi István kereskedelmi középiskola küldte. A gazdasági élettel való szorosabb kapcsolat érdekében kereskedelmi üzemi gyakorlatokat tartottak év közben és év végén egyaránt. A iskola erõs lendületes munkájának elismeréseként 1940. december 14-15.-én a kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete Nagyváradon tartotta 160 résztvevõvel évi közgyûlését. Ezt a lendületes tevékenységet törték meg a második világháború következményei[3].

A második világháború után 1944-ben a régi magyar tannyelvû kereskedelmi középiskolákat megszûntették és helyettük 1945 õszén létrehozták az Állami Magyarnyelvû Koedukációs Kereskedelmi Iskolát a volt Premontrei Középiskola épületében. Az iskola igazgatója kezdetben szintén Bartsch Sándor, majd a neves közéleti személyiség Horváth Lajos, aki mint az iskolaszövetkezet tanárelnöke, a gyakorlóirodai szertár és a tanári könyvtár õre érdemelte ki ezt a tisztséget, s aki késõbb egyetemi tanár lett a Bolyai Tudományegyetem jog és közgazdasági karán, ahol a kar megszûnéséig a könyvelés neves professzora volt.

A nagyváradi koedukációs kereskedelmi iskola csupán 1948/49-es iskola évig létezhetett, mert az 1949/50-es évtõl kezdõdõen átalakították román tannyelvû Pénzügy-Szövetkezeti-Szakiskolává. Ettõl kezdve Nagyváradon nincs gazdasági oktatással foglalkozó önálló magyar tannyelvû iskolai intézmény.